

**Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta
Ta Hellēnisti Heuriskomena**

Origenes

Coloniæ, 1685

Origenis Commentariorum In Evangelium Secundum Matthæum Tomus
Decimus Quintus. De Differentia Eunuchorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

366

Matthew 7,7 dum: *Petite & dabitur vobis*, & ad ea quæ
subiunguntur: *Omnis cuius qui petit, accipit*. Nam si quibus datum est, *verbum istud*
de perfecta castitate consequenda capiunt, *cam postulete qui voluerit, assentientis ac*
fidem ei habens qui dixit: Petite & dabitur
vobis, nec ullo modo dubitant quin *Omnis*
qui petit, accipiat. *Hic vero quares, quis*
nam ille sit, qui petit: quisquis enim non
accipit, non petit, etiam si perisse videat
ur; nam vanum esse illud: *Omnis qui pe*
tit, accipit, dicens minime fas est. *Quis*
ergo ille est qui accipit, nisi qui paruit Iesu
dicenti: *Sistabitis ad orandum, credite quia*
accipietis, & evenient vobis? Is enim qui
petit, omnibus viribus eniti debet, ut spu
titu & mente oret, & indeclinenter orare,
illius memor: *Dicebat autem & parabolam*
ad illos, quoniam oportet semper orare, & non
desistere. Dicens: Index quidam erat in qua
dam civitate, & quæ subnexus est. Ad co
gnoscendum autem quid sit petere, quid
accipere, & quid illud: Omnis qui petit, acci
pit, conducibile illud quoque est: Dico vo
bis, nisi non dabit illi surgens, eo quod ami
cus ejus sit; propter improbitatem tamen ejus
surget, & dabit illi quod habet necessarium.
Itaque subiungitur: *Et ego dico vobis: Peti*
te & dabitur vobis, & cætera. Insuper vero
propter istud: *Non omnes capiunt verbum*
istud, sed quibus datum est, id quoque nos
provocare potest ad orandum, ita ut im
petrare mereamus: Quis autem ex vobis pa
rem petat pescem, nunguindia proprie serpentem
dabit illi? & reliqua. Perfectam ergo in
celibatu & castitate munditatem, egre
gium videlicet donum iis largitur Deus,
qui ex animo & cum fide, & precibus illam
continuus postulabunt.

ORIGENIS ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ
COMMENTARIORUM ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ
IN EVANGELIUM ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ
SECUNDUM ΜΑΤΘΑΕUM ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ
TOMUS DECIMUS QUINTUS. ΤΟΜΟΣ ΙΙΙ.

De Differentia Eunuchorum.

Matth. c. 19 v. 12. Sicut enim Eunuchi, qui de matris utero sic natu sunt: usque ad id: Qui potest capere capiat. Postquam falsas duas, quae in hunc locum proferri poslunt, explicationes, ante eam quae nobis ad verum videtur proprius accedere, proposuerimus, & eas

Περὶ διαφορᾶς ἐννέα.

EΙσι γένεχοι οι τις εκ ποιάς μητρώεις έχουντος επωνύμων τούς. ο δικαιούχοις είναι, χωρίς των δύο θεούματας πειρατούς ένα παρενοχλός, πειράθει φανατικό ή μάλιστας είναι τον έπονον ποτέ εκθεμάτων, οι μητρώεις των

tendum est; observatam quippe de duabus castrationibus literam dixerit aliquis eos occidisse, qui tertiam quemadmodum & priores intellexerunt, & dicere aucti sunt, se ad eundem modum quo priores castrati sunt, fuisse extectos, utpote qui juxta sermonem Dei id facere potuerint, ob illud: *Propter regnum celorum.*

Quod si quis alius etiam exemplis probari

vult Novum Testamentum literam occi-

dentem continere, audiat exempli gra-

titia quomodo Servator Apostolis ait: *Quan-*

do misi vos sine sacculo, & pera, & calca-

mentis, numquid aliquid defuit vobis & qui-

bus subiungitur: At illi dixerunt, Nihil.

Dixit ergo eis Jesus: sed nunc qui habet fa-

culum, tollat, similiter & peram: & qui non

habet, vendat tunicam suam, & emat gla-

dium. Nam si quis hujus loci sensum non

penetrans, vestem suam sensilem vendi-

derit, & homicidam gladium emerit, pro-

ppter quod haec a Jesu dicta sunt, peribit

ille, quod ejusmodi gladium sumferit, &

præter voluntatem Jesu male intellecto

ipius sermone egerit; fortasse vero & in

gladio peribit: at qualis sit ille gladius, non

nunc nobis disquirendum est. Quin etiam

*illud: *Neminem per viam salutaveritis, si quis**

non discutens quid volens Jesus hoc præ-

ceperit, quasi vitam Apostolicam amul-

lans neminem in via salutaverit, is profe-

cto talem eum spectantibus inhumanus

esse videbitur; qui cum causam cur sic illi

in animum suum induxit ad sermonem

referent, propter quem is illud vobis est

agere, eo adducentur, ut sermonem Dei

odio habeant, quasi agrestes eos & inhu-

manos efficientem qui illi adhærent; &

qui anfa inde arrepta neminem in via la-

lurat, is mortem occasione à litera præ-

bita patietur, litera ei mortem inferente.

Si quis autem dextrum oculum eruat, qua-

si causam sibi det, cur male aspiciat, vel

dextram corporis manum, vel pedem

dextrum carnem, idem patietur atque ii

qui à litera occiduntur, utpote qui intra li-

teram se continuerit, cum ad spiritalem

dictorum sensum ascendere debuisset. Non

dubitarunt certe aliqui qui nobis antecel-

serunt, causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate dicitur, non

causam scriptis suis dare, cum pro-

ppter celorum regnum tertiam castra-

tionem nonnulli, prioribus duabus similem,

pati aucti sunt. [Ob]scure hunc significare

arbitror, quod de illo traditum est, nem-

pe propter pietatis sermonem, vel amo-

rem castitatis corpus suum emasculan-

dum tradidisse.] Nos autem qui Christum

Dei Verbum secundum carnem, & secun-

dum spiritum, & auctoritate d

τυνικατασυνοντωνεπίτερας ἀρρένας Τηγαστροπέμπτων, καὶ τοῦ καταβαίνεντος πινακού

A a a has

i. Tim. 4. 3. *nu*bre, abstine*n* à cibis, hæreticorum ser-
mones. Hi profecto mihi significari vi-
dentur his verbis: *Sunt Eunuchi qui facti*
sunt Eunuchi ab hominibus. Quod si quis

autem assumpto sermone Dei vivo & effi-
caci, penetrabiliore omni gladio ancipiti,

Hebr. 4.12. ecce, penitentibus omni gratia amplius
Ephes. 6.17 five, ut eum appellat Apostolus, gladio
spiritus, animi affectiones intacto corpore
resecet, atque id quidem regni cœlestis in-
tuitu faciat, & affectionum animi sui, ope
sermonis, amputationem ad consequen-
tium cœlestie regnum maxime conducere
existimet, illud vero est quod pro vera ab-
stinentia & castitate habendum est. In eos
autem illud quadrat, non ut censuerunt
qui hunc locum retulerunt ad corpus: *Sunt
Eunuchi qui seipso castraverunt propter re-*

δινέχοι, οὐ πινες δινέχοσιν ἑαυτός διὰ τὴν γνον cælorum. Maxima porro ea virtus est, castrationis animæ, quæ à sermone perficitur, esse capacem; cuius non unusquisque capax est, sed cui datum est; datum est autem iis omnibus, qui sermonis gladium à Deo postularunt, & eo recte usi sunt, ut seipso propter regnum cælorum castrarent. Quod si ex historiis quæ in Scriptura continentur, quædam nobis attingendæ sunt, cum anagogico earum, quem comminisci poterimus, sensu; dicamus, esse quosdam Pharaonis Eunuchos, bona cuiusvis rei steriles, qui ut pincernæ & Gen. 40. 1. B. pistoris officio apud ipsum fungentesur, electi sunt: sunt etiam homines Dei ad id castrati, ut collapsam Jerusalæm instaurarent. Ac de prioribus quidem in Genesi scriptum est; aliorum exemplum præbet is de quo in altero Esdra libro agitur, qui quesicait: *Et ego eram regis Eunuchus. Fa-* 2. Edr. 1. 1. *Etum est autem in mense Nisan, anno regis meo Artaxerxis Regis, & quæ sequuntur, usque ad id: Et placuit ante vultum regis, & misit me. Secundum autem Esdræ librum legens, quæcumque ad hunc locum pertinent, reperies, & quanam de cœna sancta est Eunuchus ille qui restaurando Dei templo præfectus est. Daniel quoque & tres cum eo pueros Aniam, Azriam, & Misælæm Babylone castratos fuisse tradunt Ebraorum filii, completa ea Iisaæ ad Ezechiam prophetia: *De semine tuo tollent, & facient Eunuchos in domo Regis Babylonis.* Quin etiam de illis id Iisaiam vaticinatum ferunt: *Ne dicat advena, qui adhæres Do-* 15. 5. 3. 5. *mino dicens, Separatione dividet me Dominus à populo suo, &c cetera, usque ad: Meliorem filius & filiabus.* Bonum ergo est, quoad D. mysticum hujus loci sensum spectat, in Babylone non generare, sed Danielis instar, Babylonis respectu sterilem esse & infecundum, ut postquam sicut ipse, ipsius que comites à Spiritu divino conceperimus, visa & prophetias generemus. Qui autem ad hunc sermonem animum voluerit advertere, & iis quorum supra meminimus, quique scriptis suis doctrinam hanc prodidierunt, affentiri, multis cum probabilibus argumentis adficiere posse sciendum est tres eunuchismos esse ad corpus referendos: sed exponere eos nolumus, Ene sermones exhortationis causa propontes, & confutationem uniuscujusque explicantes, causam his præbeamus, qui sermonem de castratione præter Jesu voluntatem capiunt, cur ipsum etiam verbum capere, alio ac fieri debet, detorqueant, & id ad corpus quoque pertinere contendant, cum tres eunuchismos spiritualiter esse prolatus, unusquisque spiritu vivens, χωρεῖν, & χωματικῶς αὐτὸς τοποθεσθεῖν, δέον πνεύματι ζῶντα, & πνεύματι*

372
& spiritu ambulans in animum inducere Αἰσχύνεται, οὐτε λεῖται οὐναχρομέτωπον ματηνός
debusset.

De Pueris Jesu oblatis, ut manus
eis imponeret.

Περὶ τῶν προσενέχεντων παιδίων τῷ ιησού
ναὶ Ἰησοῦ Καὶ λέγεις αὐτοῖς

Matth. 19. 13. Tunc oblati sunt ei parvuli, & reliqua, usque ad id: Et quum imposuisset eis manus, abiit inde. Tunc exposta historia continet, cum pueri Jesu oblati sunt, volentibus iis qui offerabant, ut manus ipsis imponeret, & preces pro ipsis funderet. Atque sciendum est, nunquamnon Jesu pueros animam offerre, de quibus sibi depositi instar à Deo traditis dicat: *Ecce ego & pueros dedit mihi Dominus, & eorum puerorum infantes appellantur nonnulli, alii lactentes, ut infantibus etiam imbecilliores, & Dominus noster ex utrorumque ore laudem perficiat, ut cognita à nobis ejusmodi in pueros illius beneficentia dicamus: Ex ore infantium & lactentium perficiat laudem.*

Isaia 2.18. *Hebr. 2.13.* *psal. 8.3.* *1. Cor. 3.1.* *1. Theff. 2.7.* *2. Cor. 3.2.* *Mart. 10.13.* *Math. 4.11.* *ad Jesum, ipsiusque ministrantes Angelos* *callere declararent, quinam Jesu pueri of ferendi sint, ut manus eis imponat, & quando; tum & qui offerendi non sint, & quo tempore; utpote qui diviniori mente puerorum, infantiumve differentias in tueantur. Nec enim absque Angelorum*

oblati fuerint, vel quinam obtulerint, silen tio præterierunt, nobis investiganda relinquentes quæ à se fuerant prætermisla: operæ pretium est disquirere, an casu id à tribus fuerit prætermisla, quibus facile erat scribere; Oblati sunt ei à patribus, vel à matribus, vel, Offerebant ei infantes & pueros ipsorum matres; an id certo & prudenter consilio fecerint, ut accedentes

obtulerunt, scripserunt quidem; at à quibus oblati fuerint, vel quinam obtulerint, silen tio præterierunt, nobis investiganda relinquentes quæ à se fuerant prætermisla: operæ pretium est disquirere, an casu id à tribus fuerit prætermisla, quibus facile erat scribere; Oblati sunt ei à patribus, vel à matribus, vel, Offerebant ei infantes & pueros ipsorum matres; an id certo & prudenter consilio fecerint, ut accedentes

obtulerunt, scripserunt quidem; at à quibus oblati fuerint, vel quinam obtulerint, silen tio præterierunt, nobis investiganda relinquentes quæ à se fuerant prætermisla: operæ pretium est disquirere, an casu id à tribus fuerit prætermisla, quibus facile erat scribere; Oblati sunt ei à patribus, vel à matribus, vel, Offerebant ei infantes & pueros ipsorum matres; an id certo & prudenter consilio fecerint, ut accedentes

obtulerunt, scripserunt quidem; at à quibus

<p

MATTHÆUM. 373
A ministerio tot pueros Iesu offerri arbitror. Voluntas autem eorum qui pueros Iesu offerabant, iuxta Matthæum quidem, erat: *Ut manus eius imponeret, & oraret*; iuxta Marcum vero: *ut tangeret illos*; at iuxta Lucam qui infantes eos esse dixit: *ut eos tangeret*. Nam per orationem Iesu, ipsiusque tactum, pueri & infantes ea nondum audire valentes, quae audiunt qui spirituales sunt, auxilium accipere postulant, ac adjumentum cuius ipse capaces sunt: invadit enim eos virtus Iesu, postquam inspectionis sue manus iis duntaxat imponit, nec ad eos quicquam amplius malum pervenire potest. Fortasse etiam, prout te habet Scripturæ contextus, hoc erat eorum consilium qui infantes & pueros Iesu offerabant: *ij nimis animo prius futurum* judicaverant, ut postquam infantes & pueros tetigisset Iesus, & virtutem suam hoc contactu in eos infusisset, nullus posset casus invadere, neque Dæmonium, nec aliud quidvis, quem ipse semel tetigisset. Quoniam autem nefaria Potestates quæ plurimæ in variis animæ humanæ struendis ab initio insidiis occupantur; propterea qui Servatori infantes offerebant, perspecta antea virtute ipsius ac potentia, id feccisse exstinxisse, ut per manum ipsius impositionem, & orationem pro puerulis & infantibus fusam, contactus ope mala abigerentur; eximia autem virtus in eos infusa, utpote contactus adverteiorum repellendi robore pollens, ad reliqua sufficeret. Et Servator quidem rem ejusmodi non simplicem ac indifferenter esse sciens, sed iis salutarem quos manibus à se impensis tetigerat, Discipulis suis per increpatiōnem prohibentibus, quo minus sibi pueri offerrentur, ait: *Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire*. Quod si ratione consentiant quæ tradidimus, cum à quibus oblati fuerint, vel qui eos obtulerint quæsitus est, si eximios aliquos Iesu Discipulos Potestates sanctas esse Christi doctrinam capessentes nobis in animo finigamus, haud multum sane ab iis abludemus: ad eas quippe Discipulorum Iesu quoque nomen pertinere consentaneum est; ut non homines solum, sed & Angeli quibus vīsus est, se ipsi eruditios tradant, & quisquis fidem ipsius voluerit amplecti, ex *Omni nomine quod nominatur*, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futu. Si quis vero id coactum existimet, cum hominibus foliis tribui velit Discipulorum nomen, eos increpantium qui infantes ac parvulos Iesu offerebant; ex iis qui sermone fidei alios conantur imbuere, quicunque simpliciores sunt, & ad docendos usq; pueros se demittentes sermone lactis per

A a a 3 simi.

simili pollut, & potum iis praebent qui-
bus lacte opus est, iis sint qui infantes &
pueros Iesu offerunt; nam qui eloquen-
tiores sunt quam fuit istorum captus, tan-
tam non habent ad persuadendum facul-
tatem ac ille qui dicere potest: *Gratus ac*
Rom. 1, 14. *barbaris, sapientibus & insipientibus debitor*
sum. At qui majore facundia se praeditos
esse existimant, quam doctores illi infan-
tes Iesu & pueros offerentes, & idcirco
Iesu Discipuli appellantur, antequam eo-
rum quae ad infantes & pueros pertinent,
consulti sunt, homines simpliciorem do-
ctrinam tradentes, & pueros offerentes
increpant. Id enim aero perspicue intel-
liges, si ad hanc animum adverteris: *Videte*

1. Cor. 1, 26. *enim vocationem vestram, fratres, quianon*
2. j. 22. *multi sapientes secundum carnem, non multi*
potentes, non multi nobiles: Sed que sunt
mundi, elegit Deus, & ea que sunt,
ut ea que sunt, destrueret. Eorum igitur
qui Ecclesiastica præcepta & doctrinam
tradere se proficitur, quempiam aspi-
ciat aliquis, ita mundi, & contenta, &
ignobilia, & puerorum propertate nomi-
ne afficienda offerentem; & aspiciens
incepit eum, quasi temere agentem, cum
tanto Sospitatori & magistro infantes &
pueros offert: ac vide, annon quae tracta-
mus, referre par sit ad res ejusmodi, eorum
quidem qui pueros offerunt, ut manus
*ipsis imponat Iesu, & oret; Discipulo-
rum vero qui ipsos increpant: magister*
autem, & Servator, & Dominus his dicat,
qui propter pueros Iesu oblatos objurga-
tionem adhibent: Sinite parvulos, & nolite
1. Cor. 1, 22. *eos prohibere ad me venire; deinde vero Di-*
scipulos adhortans ab obsequendum pue-
rorum commodis, ut quamvis viri essent, ad
pueros lucrificiendos pueris puer fierent,
*dicat Servator: *Taliū est enim regnum celo-**

1. Cor. 9, 22. *rum; nam & ipse Quum in forma Dei esset,*
Matth. 10, 14. *non rapinam arbitratus esse se aequali Deo,*
Paul. 2, 6. *fatus est puer, adeo ut de illo Magis ab He-*
rode dictum sit: Ite & interrogate diligenter
9, 10. *de puer, & à Matthæo: Stella quam viderant*
in Oriente, antecedebat eos, usque dum ve-
nient flaret supra, ubi erat puer: & paulo post,
lustrantes, inquit, domum, viderunt puerum
cum Maria matre ejus. Quin & Angelus à

Matth. 2, 19. *Josepho vixit, tantum nostrum Servato-*
rem puerum appellavit dicens: Surge, &
accipe matrem & puerum ejus, & fuge in
Ægyptum. Rursum vero mortuo Herode
Angelus Domini in Ægypto iterum in
sonis Josepho apparuit dicens: Surge, &
accipe puerum & matrem ejus. Et profecto

πάλιν τε αὖ τελευτήσαντ *Θ* ήγειρε ἀγέλ *Θ* κυρία κατ' ὄντα φαίνε *Θ* τοισθιν αἴ-
γνητιν λέγων, ἐγενέσθεις τούτοις αἴτιοι τούτοις, *Θ* τοισθιν μήτε γενέσθεις, *Θ* φαίνεται εἰς αἴτιον

addidit, *Et quum orasset*, poterat enim dicere; *Et quum imposuisset eis manus, & orasset*, abiit inde. Vide ergo, num grandioribus pueris, qui & manuum ipsius impositionis, & precum pro se ad Patrem fusarum capaces sint, orationem Jesu reservare; puerulis vero sufficere manum ipsius impositionem dicere queas. Jam vero quod ad ea pertinet: *Taliū est enim regnum cælorum*, quæ vel sapientissimum adhortantur, ut qui in Ecclesia parvi sunt, minime despiciat, nec puerulos & in Christo infantes contemnat, utile fuerit id ex Evangelio Lucæ depromere: *Amen dico*

Luc. 18. 17 vobis, quicunque non acceperit regnum Dei, sicut puer, qui puer quidem non est, sed vir qui puerilia abolevit, puer pueris fatuus, & illis dicens: Non potui vobis loqui

*1. Cor. 13. 11 quia spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo, *Lac vobis potum dedi, non escam.* Totus ergo ille locus his apud Lucam continetur: *Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret, & extera, usque ad id: Quicunque non acceperit regnum Dei, puer, non intrabit in illud.* Iisdem autem propemodum verbis, & *C posteriori potissimum partem Marcus exposuit.**

μὴ τῷ παρδίῳ τῷ τηρεῖν τὸν τοπεῖν τὸν παραμύθιος χωρίσαι ἐπὶ τῷ Πάτερι τῷ πατρὸν αὐτῷ ἐπὶ αὐτῷ, καὶ τὸν παῖδει αὐτῷ πατέρι πατέρειον διχεῖν. Τοιούτῳ παρδίῳ διχεῖν τὸν Πάτερι τῷ χειρῶν αὐτῷ εἰς ὃ τὸ θεοῦ οὐδεὶς παῖς ἐστι. τῷ γὰρ Σιετόντι εἰς ὃ βασιλεῖα τῷ γεννοντι, πατέρειον μηδὲ τὸν Σφύτα Εν μητρὶ εγγενεῖν τὸν εἰς τὴν σπλαγχνὰ μηκεῖς, μηδὲ τὴν Σφρονεῖν τὸ παρδίον καὶ νηπίον εἰς χειρὸν χρηστού μονον συγχειν διπλῶν τοῦ πατρὸς λεγεῖ τὸ διπλόν. *Β γωνίαν, δε τοιούτην μη δέξῃ* τὸν βασιλεῖαν τοῦ παρδίου, & παρδίον μὴ ὄν, ἀλλα πατέρα. *Ἐπιπλέοντας κατεργάσας, γνώσιμῳ* τῷ παρδίῳ παρδίον, *Ἐ λέγων αὐτοῖς. οὐκ ἐδικτύων* μην λαλῆσαι δις πυθματικοῖς, *αλλὰ οὐ ταρπνοῖς, δις νηπίοις* εἰς χειρές, γάλα οὐδὲ επιποτα, *Ἐ βεβόμα. δόλγην δὲ σύμφρεσιν* τοῦ πατρὸς λεγεῖν. πατέρειον. πατέρειον τῷ αὐτῷ καὶ βεβόμα αὐτῶν απλίπται, *Ἐ οὐδέποτε δε τοιούτην μη δέξῃται* τὸν βασιλεῖαν τοῦ πατρὸς δις μητρέαθη εἰς αὐτοὺς. *χειρῶν τοῦ πατέρος αὐτῶν* λεξεσίς ὃ μάρτιον πατέρα πατέρειον τοῦ πατέρος αὐτῶν.

De Divite qui interrogavit Jesum,
¶ dixit: Magister bone, &
cetera.

Περὶ Ἑπιχειρήσαντος πλεονεκτοῦ,
καὶ ἐπόντος. διδάσκαλε ἀγαθε,
Ἴταξέν;

Mass. 19. 16. *Et ecce unus accedens ait illi: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam aeternam?* & reliqua, ad id usque: *Adulii D*
*Matth. 19. autem erunt primi, novissimi: & novissimi, primi: Scriptum extat in Psalmis, ac si P. 32. 33. 13. homo bonum facere possit: Qui vult vi- 14. 15. tam, & diligit dies videre bonos, prohibe lin- guam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diverte a malo, & fac bonum. Hic autem Servator ei qui dixit: *Quid boni faciam, ut habeam vitam aeternam*, ita respon- dit, quasi bonum proprie dictum ad unum Deum pertineat: *Quid me interrogas de bono? unus est bonus.* At vero sciendum est, bonum proprie dictum soli Deo hic attri- bui: alias vero abusive tam operibus bo- nis, quam homini bono, & arbori bona; multis vero etiam aliis bonum adscriptum videas. *Minime ergo existimandum est verba haec: Fac bonum, cum his pugnare. Quid me interrogas de bono? unus est bonus, quæ ei di- cisti sunt, qui interrogans ait: Magister bone, quid boni faciam?* Matthæus enim scripturæ quasi de bono opere interrogatum fuisse*

Servatorem his verbis; *Quid bonifaciam?* March. 19.
18. Luc. 18. 19.
Marcus autem & Lucas Servatorem dixisse referunt: *Quid me dicas bonum?* Luc. 6. 45.
Col. 1. 15.
Sap. 7. 26. *nemo bonus, nisi unus Deus;* adeo ut vocabulum illud, *Bonus*, Deo attributum, aliis praeterita nulli attribuendum sit: nec enim quatenus bonus est Deus, etenim dici queat *Homo bonus, de bono thesauro proferens bonum.* But Servator quidem quemadmodum est imago Dei invisiibilis, ita & *imago bonitatis illius est;* alia est autem vocis hujus, *bonum*, significatio, cum inferiori cuivis applicatur: si modo respectu Patris, imago est bonitatis ipsius, & eam haber erga- liqua omnia rationem, quam bonitas Patris erga ipsum: vel etiam proportionem quandam affinem magis & propinquam inter bonitatem Dei, respectu Filii, qui bonitatis ipsius imago est, observare licet, quam Servatoris respectu hominis boni, vel boni operis, vel arboris boni: plus etenim inferioribus bonis Servator prestat, quatenus imago est bonitatis Dei ipsius, quam Deus, qui bonus est, Servatori qui dixit: *Pater qui misit me, major me est,* 10b. 14. 2. 8. qui & aliorum ratione est bonitatis Dei imago. Fortasse vero cum corum significatio que dicta sunt super eo: *Quid boni faciam?* (ea autem dicta sunt: *Quid me interrogas de bono? unus est bonus,*) connexionem habet illud: *Quum feceritis omnia que precepta sunt vobis, debetis dicere; servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.* Nam si quacunque in mandatis habuerimus, à nobis gesta fuerint, ne sic quidem, juxta loci hujus significacionem, boni quicquam fecerimus; nam si bona essent quæ facimus, minime post morem mandatis gestum, dicendum id esse scriberetur: *Servi inutiles sumus.* At ea bona esse perabu- sionem dicere licet, perinde ac illud: *Di- verte à malo, & fac bonum.* Ego vero ex- stimo cum qui id faceret quod hoc loco mandatum est: *Diverte à malo, & fac bonum,* ratione quidem eorum quæ a reli- quis hominibus aguntur, bonum facere: at respectu veri boni, quemadmodum *Non justificabitur in conspectu Dei omnis vivens,* Psal. 14. 2. 2. cum humana omnis iustitia, iustitia non esse deprehendatur, postquam iustitia Dei in conspectu fuerit; ita coram bono Deo bonum nequam appellatum iri, qui cum inferioribus comparatus boni nomen meruisse. Ac dicat fortasse aliquis, cognoscens Servatorem interrogantis affectionem & voluntatem, qua multum abe- rat ut bonum omne in hominis potestate positum præstaret interroganti ei: *Quid bonifaciam? respondisse: Quid me interro-*

B/b

98

gas de bono: ac si dixisset, iis obeundis praceptis que de bono tibi tradam haudquam paratus, queris quid boni faciens vitam æternam conquereris. Deinde unum vere bonum esse decet, de quo id ait Lex:
Deut. 6. 4. Audi israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est: proprio enim Servator ille est, proprio Dominus, & proprio bonus, à quo omnia ut bona fieri perfusum habeo. Quæres autem, quomodo bonitatem illius ea etiam spirent, quæ ab iis minime intelliguntur, qui Deum Legis, quantum infest, calumniantur, eumque hoc criminantur nomine, quo ne hominem quidem reprehendere promptum foret. Sic enim animum meum induco, non minusid Dei
Deut. 32.39 bonitatem significate: Ego occidam, atque

*Illud: Et ego vivere faciam; Item & hoc:
Percutiam; haud secus ac: Et ego sanabo:
Quod si doloris ille nonnunquam autor
est, sciendum est, medicum quoque saepe
doloris autorem esse; at dolorum incu-
tientis Deus, rutilus sanitati restituit; ita &
quos perculsit, bonitate sua adductus per-
cussit. Quos enim corripit, *Tanquam filiis**

Hebr.12,7. se offert Deus; quis enim filius quem non corri-
piat pater? Verum omnis disciplina in presenti
quidem videtur non esse gaudii, sed merores;
postea autem fructum pacatissimum exercita-
tur. *disciplina* *merores* *fructum* *exercitatur* Idecum quoniam ad

10b. 5. 18. *tip per eam reddit justitia.* Idcirco quemadmodum percusserit Deus, ita & sanavit; verum enim illud est: *Percusserit, & manus ejus sanaverunt.* At quamvis præter omnium opinionem sit quod dicetur, dicetur tamen; boni Dei furo, uti vulgo appellatur, rem facit salutarem, cum corripit: & quæ ipsius ira dicitur, quandoquisdem boni Dei est, ad emendationem castigat. Ac multa quidem in his quos ea res minime offendit, de bonitate Dei dici possunt, & de *Amplitudine dulcedinis ipsius*, quam non

Psal. 30.20. Rom. 2.4.5. fineratione Abscondit timentibus se, ne Di-
vitio bonitatis ejus contemptis & patientia,
& longanimitate secundum duritiam suam
& impunitens cor, thesaurizent sibi majorem
iram, quam absconditis sibi divititis boni-
tatis Dei, minime thesaurizant. Ad
hanc ergo questionem, quisnam bonus
sit; tum ad illud: *Quid boni faciam?* ea
nobis dicta sunt quæ super hoc loco exco-
gitare potuimus. Deinceps vero illud di-
sputandum venit, quænam sit horum di-
scusses, quænam sit virtus ingredi. ser-

Matth. 10. 17. tentia: Si autem vis ad vitam ingredi, servamanda, in quibus id obserua, quae extra vitam constituto ei qui de bono interrogat, dictum fuisse: Si vis ad vitam ingredi. Hic autem attente propiscere licet quid sit, extra vitam esse, & quid, in vitam ingredi. Vide ergo, annon una quidem ratione extra vitam constitutus sit qui extra eum est qui dixit: Ego sum vita & ab illo alienus est; alia vero ratione

cui libitum erit; quem autem offendit il-
lud, de eo admittendo, nec ne, pro arbitrio statuat. At qui mandatum hocce:
Diligis proximum tuum sicut te ipsum, hic mi-
nime fuisse insertum, sed post priora man-
data tunc à Domino revera pronuntia-
tum fuisse contendet, Servatorem no-
strum inquiet divitem hunc leniter, &
nullius interposita opera increpare volen-
tem, propterea quod mandatum hoc: *Dili-
ges proximum tuum sicut te ipsum*, à se fer-
atum fuisse dicens; verax non fuisse, id
ei dixisse: *Si vis perfectus esse, vade, ven-
de qua habes, & da pauperibus*: eosdenim
pacto servasti te mandatum hoc: *Dili-
ges proximum tuum sicut te ipsum*, vere dixisse
videberis. Quod si quis ad humanam infi-
miratem attendens, & ad difficultatem rei
eiusmodi gerendæ perfectionis in Deo
adipiscendæ gratia, verba quidem negli-
gar, ad Allegorias autem animum con-
vertat, pudorem ei jactata quædam a
Gentilibus historiae incipient, in quibus fe-
runtur nonnulli, ob prædicatam apud
Gentiles sapientiam idem illud egisse, quo
diviti hic à Servatore præcipitur. Crat-
tem enim Thebanum ferunt, cum liberta-
tis consequendæ causa parce & frugaliter
vivendi rationem iniisset, seque beatum
Græcis (in quidam animo fingebat) &
nullius indigentem rei præstare veller, di-
stractas omnes, ac dividentas facultates
Thebanorum populo erogasse, cum si-
mulid prædictaslet: Cratetem hodie Crates
libertatem donat. Quod si proper gentilem
sapientiam, & dogmata humanam ani-
mam trucidantia, rem eiusmodi aliquis
designavit; quanto magis id facere potest,
qui in comparanda perfectione studium
suum ac operam ponit: Sin divinae Scri-
pturaræ vires id nostras handquaque super-
are docent fidem aliquis adhibere vult,
audiat quæ in Actis Apostolorum à Luca
de iis commemorantur, quos Apostoli ad
amplectendam fidem, & vitam perfectam,
& documentis Jesu consonam instituen-
dam autoritate sua & virtute compelle-
bant: sic autem se habent illa: *Omnes etiam
qui credidérant pariter, habebant omnia com-
munia, & carera, usque ad id, Collandan-
tes Deum, & habentes gratiam ad omnem ple-
bem.* Et rursum paulo post in eodem libro
scriptum est: *Multitudinibus credentibus fuisse
cor & animam unam, & reliqua, ad hæc
usque: Attulit pretium, & posuit ante Apo-
stolos.* His deinceps Anania & Sapphira
historia subneicitur, qui possessionem qui-
dem suam vendiderant, aliquam autem
preiij partem interverterant; nec pretium
totum, sed portionem ipsius duntaxat
ante pedes Apostolorum deposuerant, &
idecirco pro peccato id fuerant perpessi,

Act. 2. 44.

Act. 4.32.

37.

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

Μητον τα αναγεγραμμένα. ἐξοι δηστον τα
εἰς θείας θάνατον διελαβεῖν εἰπαίθα τον ί-
μπαρθρόν δια τον ινοφισμον, ινα καθεράτερη
πτυμαγωνιν δια τον βίον, πιωσθέντες την ά-
πωτοσον αετούς παρθέστεν και κοινόθανάτω,
δια τον πεπισμάνειν, και μέρων παρθέτες
πόδων την διατόλων τετμέναν. ὁκει δε μοι ο-
πάσσον ανανιας τος λόγους τεττες, δια τον πε-
σσον απέψειν, επει σοι πνευκε την ελεγχον,
απα βασινόμηρον τοστοι εκολαδων, οις
και επινύχιαν, και θυμόριον την λόγουν πέτρες
λύκης αιδη. και επι τέτρον γενομισέον εἰπαίθα
αγρυπνεαν την ανανιαν, ειδη καινον μη των με-
μρικέν την σφρούτησαν εἰπόντος. παρθέ-
ων πέτρες δια πιπλησσον ο Κατανάς την
καρδιαν σε, και ταξιδεύειν, εισω την. και επένθεσε φό-
βον μηρας θηταντας της αικνοντας, εικος δε
παρθέτων διανιας δισόδονταν, ειναι τοι επι τέτρον
απλον οργανέμενα, * ειπόντος αιτια δια την
σάπφειρο, επει αιτια μη ειδυνα τη γεγονος
ινπέτη, ειπεκεινην παρθέτειν αιτιαν ο πέτρος τη λέ-
γοντος τεττες τη χωριον απέδειντε. επιπτωτις αι-
τια τεττες πετρος παρθέτειν αιτιαν φιον. πίσην συ-
νεργαπτην μη πειρεισταν την πυρμα κηνεις, ιδη
ηι ποδες την θαψαντων την ανθραστη, ιδη * τη
θερακην θεοτοστοτε επεισε γη την παραχημα κη
αιτια πετρες ποδας αιντη, και επεψειν αιλα-
λεχθειν ανην και κεινην οπιτηνοσομηρην ειπει-
κεται την θυχηλη, πη μηρον την θητην α-
μαρτην ελεχηπη ειπειτη την θητην θαντρος συμφο-
ρηκη λιπητη φει αιτη, πη τη θητην την θεον
λητη, επεψει, παρεωεικον θη πατετες τη
πιμπαντη απιδητησομηρον αιτη. Κατα ι-
νην ολα ειπει θηλεμονοις και ταινιασταν τη
διατην εναν θεληθεντα πινατελον ψημας πι-
δηματηποσθλεγοντη. υπαγε, πωλησον στα
ισαρχοντα, και δει πιωχοις ψημανον ει-
δημα, ιχεροντων ιχαεικητηιοντα την θη-
τηκοποι παντα εγγονιων, παρτετειναδητας η
διωμανεις, και πιειομενεις την παρτετεπη, και
διατη παρεχειν ει την κοινη αιτης τη θεοδια
κηιαλητη θητη θηθαλαδων εχθρον γη αν-
εικονης την ιη της διποσλογης της συμφωνιας
την πιδηντων βιον. Σηπηση δη αι πις, οτι ειπε
τελεος ειπει πατας εχων της δησεις, και μη-
κηπι διποκακιας πειρην, πιει τελειθηγενοις
αι ο πωλησα ειπει ισαρχοντα, και δει
της πιωχοις εισω γαρ την θητη πεποιησειν,
πιος αι και πιεγητη γενοις αι θηρων, ει
πικη θεμηιωτη ιων εις οργηι, πιος η θηληπ θη
κηειτων παντης ειπεσην συμβενιας

peribus erogare persuadeat. Qui opinioni A
huic assentiens hic fuerit deprehensus, pro
peccatorum fuorum ratione spiritibus re-
pletum esse peccatorum dicet; ut si scorta-
tor verbi causa fuerit, scortationis dicto
à Prophetis spiritu s̄ si iracundus, spiritu
iracundia; si obtrectator, spiritu obtrecta-
tionis. Has ergo possidet facultates qui ma-
lus est, & nequiorum communione spiri-
tuum Typhonie mutabilior est. Et quemad-
modum voluntate malis obtemperante ea
emens sibi comparabit; ita Iesu morem
gerendo his pauperibus illa divident, qui
isto sermone significantur. Ut enim Apo-
stolorum pax ad ipsos revertitur, si pacis
forte filius non fuerit, qui illud audiret:

LUE.10. 6. **PAX vobis**, ita scortatio, & reliqua omnia peccata ad pauperes revertentur, qui causam illis præbuerunt. Nec dubium esse potest, quin reficiatur perfectus qui facultates omnes, quas diximus, vendiderit, & egenis fuerit largitus. Quod si diuturno tempore venduntur facultates, & ad ea pauperibus quos diximus, eroganda longum tempus desideratur; non impedit profeccio hæc distributionis diuturnitas, quo minus qui ista facit, pro rerum à se egenis distributarum ratione, perfectus evadat; futurum autem ut thesaurum in celo habeat, cœlestis & ipse effectus, qui hæc egerit, perspicuum est: qualis enim terrenus est, malus videlicet, tales sunt & terreni; & qualis est cœlestis, nempe Christus, tales sunt & cœlestes. In portione ergo sua, celo videlicet, thesaurum habebit, qui perfectus fieri voluerit, & bona sua omnia vendiderit, & pauperibus impetraverit. Verum ne inter homines mundi hujus divitias affluentest tantum virum reperiri posse existimes: quis enim illorum cupiditatem divitiarum, & hujus, ut ita dicam, mundi amorem vendidit: quis inanis gloria studium penitus expedit, ut Thesaurum gloriae Dei, & divitiarum quæ in omni sermone, & in omni sapientia Dei continentur, in suo celo consequatur? Quis spiritum concupiscentia, & timoris, & voluptatis, & iracundia abjecit? nam si quis veritatis studio res disquirens, tales fuisse Apostolos demonstraverit, fatis esse putandum est. Ille vero Jesum sequi potest, qui omnia vendidit, sicut à nobis traditum est, & thesaurum habet in celo: nec enim à mala aliqua possessione retrahitur, quo minus Jesum sequatur. Dein-

*Math 19, ceps vero scriptum est: Quum audisset au-
tem adolescens verbum, abiit trisis; erat enim
habens possessiones multas. Et quod expli-
cationem quidem anagogicam, animad-
vertes quam alte nobis animo infixum sit,*

χων κτίματα πολλά. Κόψει, ως τοῦτο

μὴ Φρεγεῖν τὸν πάθετὸν αἰγαλὸν ἄναι, ή τινα κα-
τωδέξαι. ή πάλι μᾶλλον θέλοιμερος εἶτε αἰγα-
λόντει τὸν θάνατον, τον τχέν την και φαύλων
θάνατον μεριμνων, ή απαλλαγῆναι τὸν θάνατον.
Ε μᾶλλον μη ταχεπεσσεῖ δις φιλοτάσσεσθαι φο-
βεγγίς, πήδε δοτεράς τὸν εχθρὸν τῷ φόβῳ ή θεό-
φοβού· ήλι οὐδε πεσεύτερος πείσειν^{τη} παθε-
τικός. οὐδὲ αἰνητα καλεγοντας Τα τις ιππεις,
αἴλλα νεανίους ή τὸν λόγον αἰνέσσας, ή αἴτερ-
αίνου λυπέμεν^{τη} Τιετ^{τη} γράπει τὸν ψυχήν, διό
εκαλαπων τὸν ιστεν αἴπιλθεν Τῇ φύσιοι γρά-
ψειν^{τη} Τ. αἴπιλθε, κοι, αἴπιλθε λυπέμεν^{τη},
λοτιν την ή κόρην, την θάνατον κατεργα-
ζουμένης ή αἴσπων τὸ οργίαζε, κοι Την^{τη}
λυπήν, εχον κτηματα πολλα αἴπειησατα,
διόπιλθε λυπέμεν^{τη}, κοι οσα διπλανίας
ιντεκαρπότα τὸ ψυχής αἴπει; ειμβούτη Την^{τη}
ισούσας μφοις κατα την ή τασαποδεδομέ-
νην δημητην, ή ήμισιας θέσιοι αἴπειντον, ή
ζημιοιας ψεκτον τὸν νεανίον^{τη} Την. ή μηρ
γράπειοι θυμον, ήλε έφονθισεν, ήλε έκλε-
ψειδε ήψευδομαρτυρησεν, ήλι και ηδη νεα-
νον οντεπιπτετον πατεσσε ή την μιτεροι, ή
εινηπητη Της την τελεότητα τωστηρήνοις
νέροις ή ιποθη, κοι επαγγελμορφοις αιτην, ή
ιποθη Τησαεχοντα, αισιον πιει ή αιτο.
ή ιπιλθεν διοτη ιποθη λυπέμεν^{τη} Της Τη
κηματα, ήνοι αιτον χαρέμεν, ον αιτη σκένεν
μελλει εχειν ιηταεν ή εξανθη, ή αικαλιθον
ιητον κατ ιχν ειρηνης ηθε, Ψεκτός λει-
απελθον^{τη} ή αιτο, επιν ιητος Της μαθη-
ταισιθ. ή μηλέγω ιμιν, οτι δυσκόλως πλέ-
σθησεται εις την βασιλείαν την εγε-
νθη φράστηρην ής τηστηρη^{τη} αικελητό-
ν τὸν αιγαγραμμήν, οτι επειρη ήλι ή θη-
την^{τη} οτι εισελεύεται Της την εασιτειν την
ειρηνης ητη Τηστην ειρηνη, διποκελειει
ιν τον πλεσιον διπο ή τη σχονων εασιτειας. Φοι
δη οι πάτοι^{τη} διεκολωι εισελεύεται^{τη}). Τη χαλε-
πηνειν ταστηρηιαν ή πλεσιον παρισας, ή
ιηδιωταν, ήπει Την μεν Τηρη αιθεν λε-
ση^{τη} ηχη φαίνεται, διμαμενων πλεσιον μη δυσκο-
λιας αινην Τηη παθεσο, Τη ταις αιματηιας, η
ιη πάντη ιτο αιτηθαιλωναι. η δέ τεσοτοληθ-
ειν^{τη} πλεσιο^{τη} τησαλαμεδαιον^{τη}, ζητησε πως
την δυσκολωι εισελεύεται^{τη} Της την βασιλειαν ή
εργων νομειν ειφαινει ή τησθολη^{τη}. εικοπώ-
ερον ειτημηλον δια τερηπη ραφιδ^{τη} διελ-
ηπηδησιον εισελεύεται^{τη} την εασιτειαν ή τησιν. η ιτησοι ή μεν πλεσιο^{τη} τησι-
α δινιας & τερεναν hanc gloriam bonum
quid est; sed & rerum quas temere con-
cupiscimus, compotes fieri malum, qui-
niam concupiscentiam ipsum amamus, qua
illa liberari; & in res à nobis pro for-
midans habitats minime incidere, quam
timorem timori Dei advertum deponere.
Non vero homo aliquis proiecta jam ac
confirmatae etatis introductus est, nec vir
qui puerilia abolevisse; sed adolescentis,
qui audito sermone tristis abiit; talis quippe
animo erat, & propterea reliquo Iesu
abiit. Nam quasi viruperationis causa di-
ctum est: *Abit, & Abit tristis, seculi*^{τη} *tempore*
nempe tristis, quia mortem operatur. Qua-
liam enim ille est iracundiam amans, & tri-
stiam, multas habens facultates quas
amabat, unde tristis abiit; & quacunque
ex nequitia profecta animum ipsius inva-
serant? Quod si juxta expositionem ali-
quam ex iis quas supra tradidimus, histo-
riam sequi velis, partim laude, partim vi-
tuperatione dignum adolescentem hunc
esse compieres; quatenus exim mechatius
non est, nec occidit, neque furatus est, neq;
C falsum dixit testimonium, sed cum jam
foret adolescentis patri & matri honorem
deculit, & tristitia affectus est propter ser-
mones Iesu perfectionis praecepta traden-
tes, eamque si bona venderet pollicentes,
bonum aliquid in illo fuit, quatenus au-
tem divitiarum causa tristis à Iesu abiit,
cum latrari potius debuisse, quod the-
saurum in celo pro illis foret habiturus, &
Iesum sequens Filii Dei vestigis insistere,
reprehensionem meruit. Cum vero abi-
fuit ille, Iesu dixit Discipulis suis: *Amen di-
co vobis, quia dives difficile intrabit in regnum*^{τη}
cælorum. Ubi observanda est iupte accu-
rata Servatoris oratio, quæ hic refertur,
non enim dixit non intraturum divitem
in regnum cælorum; quandoquid si
tale quid dixisset, à cælorum regno di-
vitum profecto exclusisset; ait autem: *Di-
ves difficile intrabit: salutis quidem ade-
ptionem diviti difficile esse docens, at
vires tamen illius non superare, quod ex
ipso quidem contexu sequi videtur; cum
non absque difficultate quidem affecti-
bus & peccatis divites possint obliſſere, ita
ut non corripiantur penitus ab illis, &
invadantur. Quod si dives tropologi-
ce intellectus aslumatur, quomodo cri-
am cum difficultate in regnum cælo-
rum ingredi possit, disquires; Divitem au-
tem utrolibet modo intellectum non nisi
difficiliter intrare posse declarat Parabola
his verbis: *Facilius est camelum per foramen
acus transire, quam divitem intrare in regnum
cælorum.* In qua parabola camelio dives*

λεις αὐγοντα διά πων ὅδον θεω μόνω διειστήν μηδέ διειστηρός οὐδεὶς οὐδεῖς τὰ τετράγωνα. Ταῦτα διοργεῖται ὅπερες οὐπετεν αὐτοῖς οὐδὲ οὐδεῖς αὐτοῖς πανταχού.

λεπίσιμοις δι. ο δέ ερεσταί ήμιν; Καταδέ
ό μή πεπονει κατά την λέξιν. ο δέ πει ανα-
γνώσας την λέξιν, οις ει μεγαλοφύεις,
τροπολογησεν μήπε εντη λέξιν παριστάμενος
τοιαύτην. οτις η Μη της δύσεως κατάδε-
μην, αλλα την απεισεσσων διποδεχόμενος
ο θεός, παραπομπήν παρέχει τον τρέπαλον απε-
ωρεστολογεσα δεδηλώσει, το οποίο τον Τη πλειον
οι πλειον, και διαθέσει των διαδεσσέ-
ρεις διπλένειν εκ την διαγεγραμμάτων ασει
τη δύσεως πλαστίου, κατά δυσλεπτήν, απαντή
χρειεσι λόγον πεντών εβαλενεις τη γαζοφυ-
λάκιον, ετοις κατά τη δια την απει τη θεον απά-
πλικατάποντων ακεττει, ηνα απεισισά-
σος απολεθσοι τα * **χειρώ** τη δεος πάντα^{α. ΙΙ}
περγάπτεις κατά τον λόγον απει τη πάτως μάλ-
λον διποδετος ο Τα πλειον καταληπτών ο Τα
ελάσσονα, και μάλιστα στε τύχοι σοληνοχρυσης
καταληπτών ελάσσονα την δοκεντα κατα-
περφορτεινη τη πλειονιν αικια μπορει εν κα δι-
τελη διπτερο καταλελοπευ αματο διδελφος
* απο ανθρωπα ινικα απεισαντες αιμφότερος Τ.
διπτεις απολεθσει μοι, και ποιησω ύμας αιλιτης
διπρόπων, διθέως αφέντεις Τα δίκτυα πιο λεπτη-
ται απο, αλλα τη μικροστηγόρησια την θεω,
και γονθησιν πιο πιο πιο εξειν αιτης Τιαντης πε-
ποκαστη, οις ει Τη εκμέτειν Τη πολα πηματα,
Τηλεσα απεισχοντα, μη αν ιστη απον κατα-
χεινη, μηδε εμποδιωθη την ορμην επλε-
μηνω απολεθσαι την ιστη, Τη θαρρων διμαρτη-
τη περιεργεις μάλιον η την ουλην καταλελο-
πεν διπτερο παρρησιαστα μηρος οπει τη ισοδο
Τη διδημης αφηκα αιμηρο πάντα, Τη πιο λεπτη-
μηροι. η αρα εσαιην ινος ο Τη μη δίκτυα
μονον αντην καταλελοπεναι, αλλα Τη οικον, και
γωγικα, ηνη μητη επισαντος Τη ιστη απολακ-
τη πυρετες οχασαμει δη αιτησ οτι διωσατον Τη
τενα αιτων καταλελοπεναι, οικ αιδινατην ο
Τη κηποντια ερευχειαν μετα εν διηλωτη οισι Τη
πετρειοι Τη αδελφος αιτη, επειδεις απεισαντες Ε
Τη δεις απολεθσει μοι, και ποιησω ύμας αιλι-
της αιθρόπων, μηδεν αινασαλόμενοι ειθέως α-
φέντεις Τη δίκτυα πιο λεπτηθησι αιτη. τη μικρο-
μηνον ειποντα, αλλα πειτοι Τη πιτερεψον μοι
εισ την οικον με απειλην, Τη διστρέχει τοις εις
την οικον με ρεις την πιστησιν πιο ποιησαντες τη
λεγοντι. Τη πιτερεψον μοι πιστωτον απειλησιν, και
την πιτερεψον πατασσει με. Τη πιτερεψον πιπελας
οι αιθιολόησ πιλημητεις ιστη τη πιτερεψον πι-
πελας Τη επαγγελιας αιτη, Τη πιενευσι μησεσ οτεροι

λεπίσιμοις τοις περισσοτέροις τοις λέξιν. ο δέ πις ανα-
οικίας της λέξεως, οὐχὶ μεγαλοφύεις,
τροπολογίους μηρύποτι λέξεις παριστάμενος
τοις λέξις ερει. ἀπό της πάσης δύσεως καὶ διδό-
μην, αλλὰ την περιεγένεσιν διποδεχόμενος
οὐθεούσιον παραπέδειχε τον τρέπαλον πε-
περιεγένεσιν διδόμενον, τοσούτην την πάσην
οὐ πλειον, καὶ διατέσει παραπέδει-
χεις διπλένειν εἰς την δύσης εργαμενήν ποιεῖ
τη δύσεως την πλειόνην, καὶ τὸ δυολεπτόν, αποτι-
κηρύξεις λόγον πεντάνεντα εξαλεγενές την γαλοφυ-
λάκιον. Στοιχεῖον διδούτην περιεργασθει-
παλιπόντων αὐτούς τοις λέξισιν, πανταχό-
τος ακολεύοντος τῷ * χειρῷ της θεος πάντα
περιγένεται τῷ τὸν λόγον αὐτοῦ παντάς μᾶλ-
λον διποδετος οὐ τοις πλειον καταλιπόντων τῷ το-
πού περιεργασθειποντων αὐτούς τοις αἰδειλφούς
* αποτικηρύξεις ανίκανα αἰκάστατες αἱμόφοτεροι τοις.
διπλένεται μοι, καὶ ποιῶ τούμας αἰλιτις
διπλάσιον, διθέως αἰφέντες ταῖς δίκτυαις πολεμη-
τικαῖς, αλλὰ μηκεῖ λεγόγνισαι τοσούτην θεού,
κατενόησυντο ποτε εἶνες αὐτῷ θιαντος πε-
ποικαστοι, οὐδὲ τοις εἰκόνεσιν πολλά κτηματα,
επλέσαν πάρεχοντα, μηδὲν ιστον κατα-
χεῖσθαι, μηδὲν εμποδιώσαντα την δύσην εύλε-
μψιν ακολεύθησαν τοις τοις. τοις θαρρῶν διμερούσι
τοις περιεργέσθαι μᾶλλον τῇ υπελιθίᾳ καταλέγο-
πεντούσιον παρρησιασταύρῳ. εἴπετο τῷ ισοδού
τοις διδήμαις αἴφικαυτηρι πάντα, τοις πολεμη-
τικούσι. οὐδεις εἴσαιμιν; εὔκος δέ τοις δίκτυαις
μονοι αὐτούς καταλεγοντεναι, αλλὰ τοις δικοιον, καὶ
γιγαντας οὐδὲν μηδενεπισάντος τοις περιεργασθει-
ποτοις. τοις διδελφούσιοι, επειπότες αἰκάστατες
τοις διδημαις ακολεύοντος μοι, καὶ ποιῶ τούμας αἰλι-
τις αἱμόφοτον, μηδὲν αἰασταλόμενοι ειδέως α-
φέντες τοις δίκτυαις πολεμητούσιοι. εμημερι-
μενοι τοις ποτούσιοι. αλλὰ ποτούσιοι ποτερεψέψοντο
εις τοις δικοιον με αἰπελθειν, εδιπτούσιοι τοις εἰς
τοις δικοιον με αἰπελθειν, εδιπτούσιοι ποτοισταθεις τοις
λεγοντοι. ποτερεψέψοντοι ποτοισταθεις τοις

ιαγωνιταρέας εις την περιουσίαν την οποίαν παραχθήσεται τον ίδιον κατατιθόντες την ιχθύαν, CCC 3 spe

spe sibi ab illo facta, Jesu, hominibusque ministeri, dum homines pascuntur, continuo relictis rebus, & eorum quæ domi possidebant oblitos, secutus esse eum; adeo ut repentina hujus voluntatis beneficio dignus extiterit Petrus, qui se se ferret, & quæ supra commemorata sunt, jastraret. Simul etiam animadvertisendum est id dixisse Petrum, cum attendisset quidem ad hanc Dei orationem: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni, sequere me: adolescentem autem quid audierat cum meroe abeunte perspexisset, quoniam terrenas complures divitias perfectioni in Deo adipiscendæ prætulerat: cum præterea apprime tencet quam in regnum celorum intrare diviti operosum foret & arduum, quasi rem & ipsæ non facilem egisset, cum omnia reliquerat, & Servatoreum fuerat secutus, ea dixisse quæ nunc tractamus. Idcirco Petro id audacter elocuto, magnam hanc pollicitationem, quæ subnexa est, in respondum dedit Servator, futurum nempe Petrum unum ex judicibus Israel. At quilatera sensum spernet, utpote à quo sensu auditor præstantiore prædictus ingenio persuaderi non possit, cum & alia Scripturæ verba graviorem & nobiliorem sensum in expositione analogica contineant, is dicit sermonem hunc: *Ecce nos reliquimus omnia, & secutis sumus te, reticulo, domo paupertina, & æxumosa in egestate vita relictis, haud prolatum fuisti pro dignitate tanti discipuli, cui caro & sanguis Jesum esse Christum Filium Dei vivi non revelaverant, sed Pater ipsius qui in ecclesiis est, cuique dictum fuit.* *Ecce nos* Petrum *secutis sumus te*, *reticulo, domo paupertina, & æxumosa in egestate vita relictis*, *haud prolatum fuisti pro dignitate tanti discipuli*, cui caro & sanguis Jesum esse Christum Filium Dei vivi non revelaverant, sed Pater ipsius qui in ecclesiis est, cuique dictum fuit.*

Matth. 16. 17. rat: Tu es Petrus, & super hanc Petram
edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non
prævalebunt aduersa eam. At ea fortasse ad
loci hujus explicationem conductum, quæ
supra à nobis tradita sunt, cum id illustra-
remus: Vade, vende quæ habes, & cætera:
omnibus siquidem nuntium remisit Petrus,
quæ se peccati reum efficiebant, & propter
quæ dixit: Exi à me, quia homopeccator
sum, Domine; & magna profecto illius lau-
erat qui se non amplius peccaturum con-
fids dixerat: Reliquimus omnia, nec de-
teriora solum reliquimus, sed & secuti su-
miste. Illud autem: Secuti sumus te, idem
sonat fortasse ac illud, postquam Paterno-
bis, quinam sis, aperuit, teque justitiam esse
revelavit, quatenus iustitia es, te secuti
sumus; ita & quatenus sanctificatio es, &
quatenus sapientia, & quatenus pax, &
quatenus veritas, & quatenus via ad Dæcum
ferens, & quatenus vera vita. Idcirco
quemadmodum post certamen pugil, si

λύθεια, ἐκ παθὸς ὁδὸς ἡ φέρεσσα τοῦ θεοῦ, ἐκ παθὸς ζωὴς ἀληθινῆς. *ποιητικός* *ποιητικός* *ποιητικός*

Ἐν ἀγῶνι παιδιάνομορφοί εἰσάγοντες, εἰ το-
χαι μὲν ἔπειτα μέρφοι τοι τοι σύγων αἴθλαι,
πυνθανόντες ἐστι τοῖς λέειν μετὰ τοις στήνεις δι-
δοκαίμαστο παρρέποντας. Τι τέλος ἔστιν ἡμῖν;
καὶ εἴπει Βελέμενθα τοι τοις πέτραις εὐηγγελήσα,
πρήτης πολλαν διέπει καὶ αὐτοῖς λαβεῖν, ἀφοῦδι
ἔτιν πάντα, μητέν τε τεχνομόρφοι της κακίας,

forte quæ præmia victorum maneat, ignorat, agonothetam interrogat; ita rebus à se præclare gestis confusus Servatorem percontatur: *Quid ergo erit nobis?* Et si responsum Petro datum, ipsiusque interrogationem nos ipsi referre velimus, omnia itidem relinquamus, non amplius nequitiae, ipsiusque operibus adhærentes, & Verbum Dei sequamur, ut nobis, suisque affectis omnibus ea dicat que subnectuntur his verbis: *Iesus autem dixit illis; Amen dico vobis, quod vos qui fecuti estis me, & reliqua, quæ simpliciorem & ipsa continent sententiam, ad relinquenda bona nos adhortantem, sed & profundiorem etiam præterea complectuntur.* Qui ergo hunc Evangelii locum ad verbum interpretabitur, hæc dicet, unicuique edixisse verbum, ut Jesum sequatur, verum eos qui Apostoli tunc temporis erant, Apostolorumque similes, qui cum constanter fecuti sunt, compellasse; posteros autem his significasse: *Et omnis qui reliquerit fr-* March. 19.
29.

ires vel forores, & cetera. At vocabulum *hu-*
rus, sequi, expositiōne quasi violentam
confutabili aliquis, de omnibus illud
dicitur esse contendens hoc loco: Qui non
substiterit crucem suam, & secutus fuerit me,
non est dignus qui meus sit discipulus. Qui
ergo Servatorem fecuti fuerint, sedebunt
super thronos duodecim, iudicantes duo-
decim tribus Israel, arque hanc in resurrec-
tionē mortuorum potestatem accipient.
Atque hāc est quidem regenerationē, quā
novus quidam ortus est, quando novum
cēlum & nova terra iis conditur, & No-
vum traditur Testamentum, ipsiusque ca-
lix, qui se ipsis renovaverunt. Hujus au-
tem regenerationis illud initium est, quod tit. 3. 5.
à Paulo lavacrum regenerationis appellat-
ur, quodque in hac novitate lavacrum
regenerationis in lavacro renovationis 1oh. 3. 4. 5.
spiritus sequitur. Et fortasse quidem in ge-
neratione nemo à lordinibus mundus est, ne
si vita quidem ejus unius diei fuerit, pro-
ppter generationis nostrā mysterium, super
qua unusquisque nascens usurpare potest
quod in Psalmo quinquagesimo ait David
*hī verbis: *Quoniam in iniquitatibus conce-**
Psal. 50. 7.
ptussum, & in peccatis concepit me mater mea:
at in regeneratione per lavacrum quicun-
que generatus fuerit superne ex aqua &
spiritu, mundus erit à lordinibus, & ut, au-
daet loquar, mundus per speculum & in 1. Cor. 15. 18.
anigmate: verum in alia regeneratione,
Cum federit Filius homini in throno majeſta-
tiſ ſue; quicunque ad hanc in Christo re-
generationē 1. Cor. 15. 18.

γνορθύνων ἐν πνεύματι προφετῶν· τότε δέ, ἵνα
καὶ ταῦτα ἐν τῷ ἀποκαταστάσι τῷ Κατῆγορον,
καὶ ἐν αἴφεντες πάντα κακά πολεμήση-
σαντες από ταῦτα ενταῖ, ὡς σύμμορφοι
γρόβρυοι τῷ σώματι, καὶ τῷ δρόνῳ τῆς δόξης
χριστοῦ, ἦτις ἡρόντες τούς δώδεκα
φυλάδες τοῦ Ισραὴλ· ὁ δὲ ὁ Θεός τῶν
δικαίων κακοῖς ταῖς μὲν πετιτιδυκίασι τοῖς Φυ-
λαῖς τοῦ Ισραὴλ· καὶ κεντάριον δὲ ὁ διάστολος,
καὶ τὸν διπολικὸν ἐγγλωκότες Βίον, καὶ κα-
τεργάκοτες, τοὺς δύο γένεας μὲν, διὰ τὸ ἔνα
αἰτεῖται τοῦτον, εἰτα δέξια δὲ τῆς θύρας
πεποιηκαστες. Τόχα δὲ τὸ μέρος ἐν ὧντιν κε-
ντεται ὁ κόσμος, πέρις κοσμεθίσεως πελεγμάριον,
λεγεται προστάτες διπολικὸν θένων. τὸ δέ, κατί-
στε καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς τοῖς Φυλαῖς, κενον-
τατες δύο γένεας δύο δικά κόσμους ὄντας τον ισ-
ραὴλ. αλλὰ νοστοὶ συτάτης αἴξιος τὸ μεγα-
λονομας τοῦ διαγέλλατον ισραὴλ, δύο γένεας μὲν
περισσοτερούχησιν, τοπετιδυκότα δέ. αἰνά-
γει δέ τοι τοῦτον τοῦ Ισραὴλ, καὶ τὸν τοῦτον τῷ
διόπτρα φυλῶν λογον, ὡς τὸ διόπτρα ζύγματο
εἴπει θρησκευτὸν τοῦ Ψυχᾶν, καὶ δύο γένεας εἰσ-
διαφέροσται εἰς τοπετοχῆ εἰσιν. αἱ δὲ καθενα-
μορφα τελεγράμματα λοιπαὶ τάξεις διατέται,
τοπερ οὐδέποτε εἰσιν, μηδέ πλινταί τε θεωρεῖνται,
οὐδὲ πανθήματα προσεγγίσει πάντας τούς. εἰσιν διάσημες
οἱ πατέρες τοῦ Ισραὴλ φυλῶν τοῦ Ισραὴλ, ὡς τερ οὐδή-
λιον τὸ οὐρανοπάνοι, οὐδὲ τῶν οὐρανάτων, οὐας τοῦ
ιωσήλο. διονεὶ δὲ καὶ εκαστος τοῦ κενομοδύνων ισρα-
ηλίτην τὸν πατέρος, ἡ σωματύματα αἴσχες, ἡ αἴσχυλον πα-
ρεπτητίς διπολικά, καὶ τὸ τοῦ διπολικούν Βίον
βιογενετοῦ κριθῆσε. εἰ μέρος ἐν της παντα-
κούσιος, καὶ πολεμησός τοῦ πατέρος, τῷ εἰσηγμάριον
προστον πετεγεν, καὶ την πάτην πάντα τοῦ Ισραὴλ.
εἰς επάντα μέν, ταῦτα θηριφερέματα, οὐδειστοῦ
πολιταστίνα λήψεται, καὶ τοῦτον αἴρουσιν
κληρονομοῦσι. τίνα δέ παντα, αλλὰ ιδικῶς λε-
νεδύμα, κατανοτεῖν εἰς τοῦ Κατηγοροῦ πα-
κεναδελφούς, οὐδελφούς, καὶ τοῦτο εἴησι. καὶ τέτα-
ρες μέρη ἔχει τοῦ δικαστερίου λέγον, καὶ
καὶ τοῦτον τὸν ἔνδοχον, καὶ προστεπτίκον Πτη-
τόπασιν (αρχικῆς συγγενείας καταφερεῖν, καὶ
πάτης τῆς κτίσεως, πάτης ὅστις ἐν δύο λογογήσε-
σιον τοῦτον τὸν ιδικόν) παναγμάτων, οὐδέ της δι-
σάσθιον τοῦ καθηλοφορίνεται ὅπερ εἴχει. καὶ Σαφεῖς

Matt. 19.

29.

Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres,
& cetera: quin autem illud sententiam
minime aspernandam contineat, quæque
ad carnalem omnem consanguinitatem, &
res omnes creatas contemnendas, etiam ju-
xta simplicem interpretationem, adhortari
nos valeat, nemo est quin confiteatur. At ut-
rum anagogicus etiā sensus ex iis deponi
possit, dubitat aliquis; aliquis vero affir-
mabit. Et verborum quidem ac contextus

Ddd ratio-

COMMENTARIA IN MATTHÆUM.

Bάσεις αὐτῆς. Εἴτε τοῖς δὲ καλογονούμεντοῖς Α de qua & illud dicitur: *Distribuite domos ejus.* His profecto conditionibus vitam aeternam consequi, cum tot agrorum adoptione, totarborum à Deo cultarum, domorumque è vivis lapidibus constantium, in quibus requiescat quicunque fratres, sacerdotes, & reliqua dimiserit, beatissima res est. Id deinceps scriptum præterea extat: *Multi autem erunt primi, novissimi: & non-Matth. 19. novissimi, primi.* Atque hæc quidem, iuxta simpliciorem interpretationem, sensum quandam continent, quo Verbi Dei tyrones excitari possunt, ut mandata capessendo ad vitam quam supra illos est & sermonem evadere contendant, præ multis qui in fide consenuisse creduntur; cum neque tempus fidem recens amplexis, neque improbi parentes iis qui inculpate decertare videntur, obstaculo sint: quin etiam in arrogancia sua deprimenta summa iis ope contendendum est, qui quod à parentibus in Christianismo educatis sint, de magnifice sentiunt; & præcertim si parentibus & proavis efferantur qui Episcopalis in Ecclesia fedis prærogativum jus, vel presbyterii dignitatem tenuerint, vel Diaconi officio erga populum Dei functi sint. Utrique enim id edocit: *Multi erunt primi, novissimi: & novissimi, primi,* neque quod primos se esse putent, nimios spiritus sumere commonentur; neque timore percelliac deprimi, quasi deteriore jure sint ac priores, quod post illos fidei Christiana dogmata postremi suscepserint. Hoc autem loco sententiam contineri existimo, quæ nos ad id observandum confessim excitare querat, Israëlitæ complures qui ante nos primi appellati sunt, propter incredulitatem erga Jesum ac perfidiam postremos esse factos; nos autem qui postremi sumus, primas ferre posse, si modo fidem constanter retinamus; *Non a sapientibus, sed humilibus consentientes.* Rom. 12. Quid autem si radicis Patriarcharum, & 16. pinguitudinis à verbo Patrum manantis Rom. 11. 17. participes facti, spiritualis Legis, & Prophætarum iuxta illam intellectorum sententia quasi innatiac ingeniti adhæcreamus; nos profecto qui postremi sumus, primi erimus; illi autem, propter incredulitatem, cum primi essent, à bona oliva excisi, postremi facti sunt. Et enim propter adventum Christi, qui *in judicium in hunc mundum* Ioh. 9. 30. venit, ut qui non vident, Gentes scilicet, videant; & qui vident, nempe Israëlitæ, Rom. 11. 24. propter incredulitatem cæci fiant, nos certe qui populus advena sumus, evecti ad supremam primi evasimus; Israël vero qui ante nos primus erat, postremus effectus, & in ultimum locum rejectus est. Eodem quoque sensu venire potest & illud: *Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus;* ac si dixisset, quandoquidem qui è Gen. Marc. 9. Ddd. 35.

59 fuis, & invocato Domini nostri Iesu Christi nomine parabolam explicemus, & quænam nobis pervestigare, ac super illa preferre, necnon & quasi adhortationes proponere licet, videamus. Sic autem illa se habet.

Ακαλεσάμφος τῷ ὄντα τῷ κυρίῳ ιατρῷ
χεισοῦ, επιτάσσεται τούτῳ αὐτῷ, ότι θάψει
την ήμιν Ἰάτρον τούτον εἰπεῖν εἰς αὐτῷ, οὐκ
τοῦ αγοράσσεται δοθήσεται. ἔχει δεῖτο.

De mercede conductis operariis.

Matth. 20. *Simile est regnum cœlorum homini patriæ familiæ, qui exiit primo mane conducere operarios, & cætera, usque ad id: Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.* Ad id fortasse usurpata est tota hæc parabolæ, ut discamus, quemadmodum qui ad opus faciendum postremi accesserunt, mercedem eandem primi receperint, ac qui priores fuerant acciri; quoque modo qui primi accessit sunt, postremo loco apud patrem familiæ constituti sunt, unde & mercedem postremi receperunt. Scendum est autem discussam hanc parabolam, utpote que sit Iesu: *In quo sunt omnes thesauri sapientie & scientie absconditi, tot involuta comprehendere mysteria sapientie in mysterio recondita, ab his quibus hac extricandi facultas est repertum iri, ut super hac potissimum parabolæ ex æquo Servator dicere queat:*

Pl. 77. 20. 4
Matt. 13. 35 parabolam ex laetiis servabat
Aperiam in parabolis os meum, loguar proposi-
tiones ab initio, & eructabo abscondita à con-
stitutione. Quisquis enim parabolam in-
tellexerit est, cum scire necesse est, quæ-
nam sit in ea commemorata dies, quænam
horæ, atque illud etiam nosſe, quinque ope-
rariorū catervis colenda vince vices pa-
tremfamilias fortuito non tribuere. Quin
etiam causam investigabit qui potis erit, cur
certos quosdam operarios ad colendam vi-
neam mancæ conduxerit; alios vero non ho-
ra quidem secunda, sed tertia; & conse-
quenter huic, non quarta vel quinta, sed
sexta; tum vero deinde, undecima. Ali-
qua enim subesse debet ratio Iesu digna
propter quam tempus illud quod post ma-
tutinum effluit, tribus æqualibus interval-
lis distinctum sit, tertia nempe, sextæ &
nonæ horæ; tum vero deinde minus sit in-
tervallum eorum qui circa horam undeci-
mam stabant, quam quod summum ma-
ne inter & horam tertiam intercessit. Quin
& perfunctorie ad illud advertendum non
est, paſtum esse Paremfamilias cum ope-
rariis dilucentre primum die assumtis,
quos in vineam suam misit, uno singula-
tim denario; cum iis autem quihora ter-
tia acciti sunt, certam mercedem paſtum
non erit, sed illud: Quod iustum fuerit, da-
bo vobis; cum accerſitis item circa sex-
tam & nonam horam itidem egisse notan-
dum est, nec non & iis qui circa horam

Τις ἐπόμενες τις πειτεῖν ἔκπληκτον, καὶ εὐναύπλιον καλυπτόστρωγγόν τις πειτεῖν εὐδεκάτην ἐπειδή τοις

mentio injicitur, an ad diversas res significandas signillatim vinea usurpatur, an ad eandem, quæri potest. Ego vero disquirendum esse existimo cur non omnibus qui primi venerant, & se plura accepturos fuerant arbitrii, & ad veritas patrem familias murmuraverant, respondet pater familias, sed uni duntaxat illorum dixerit: *Amice, non facio tibi injuriam; nonne ex denario convenisti mecum? volo & huic novissimo dare sicut & tibi.* Hæc igitur & iis confamilia in proposita parabola ab aliquo investiganda continetur certo affirmare possum; verum & super ea pro dignitate disserere, ad alium minime pertinere quam qui vere dixerit: *Nos autem*

Math. 20
13, 14.

1. Cor. 2,16. pertinere, quam qui vere dixit: *Nos autem*
conscientes gloriam habemus, id enim vero praefi-

jesum Christi habemus, in cuncto præ-
denter quoque prouintiab. *Quis* igitur
cognovit *senum Domini* in hac parabola de-
litefcentem, præterquam qui seipsum Para-
cloem permisit, de quo ait Servator: *Ile vos*
docebit, & suggeret omnia quacunque dixerim
vobis: Nisi enim quæcumque dixit Iesu, &
ipsum hanc Parabolam docuerit Paracle-
tus, hand quicquam Iesu dignum super ea
proferriri posset. Quin & si iuxta Iesu cœfatum
talia à Paracloeto quæsivissent, quæcumque
Evangelium secundum Johannem evol-
vunt, insimile sane attendissem nonnulli,

1. Tim. 4. 1. tanquam Paracleto, sic spiritibus erroris, & doctirinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriam habentium suam conscientiam, adeo ut spiritus erroris, & dæmonia magno Paracleti nomine appellentur; quod Apostolis, & si quis Apostolorum similis est, Servator promisit. Atque illud quidem persuasum habeo mysteria omnia quæ hæc involvit parabola, haud secusac quæ in seminatio & feminatis supra tritum zizaniis continentur, Matthæo ex-

*Matth. 13, 13. cum zizaniis continentur, Mattheo ex-
plorata fuisse; at hujus, perinde ac illorum
explicationem conscribere minime con-
sentaneum esse duxisse, ne tantilla quidem
parabolæ hujus interpretatione literis
mandata, quemadmodum plenam illorum
expositionem scriptis prodidit. Quod si
parabolæ explanationem cum ratione
Matthæus silentio prætermisit, si quis par-
tem ejus comprehensione asequi valeat,
patefactam sibi interpretationem obscurè
depromens, recte fortasse egerit; at si qua-
cunque sibi revelata sunt palam aperue-
rit, & literis tradiderit, citra è vulgato-
rum mysteriorum dilicimen haudqua-
quam erit. Age ergo, hos qui à refum in
parabola reconditarum profunditatem lon-
ge absumus, & valde pauca sive eam ani-
mo concipimus, aliquia leviter non si-
ne precibus proponamus, sententia item*

Τα τέλη της αρχοντικής βάθυτης προσελκύαστων, ή σφόδρης έλλιτα εἰς αὐτήν φαντασίας, που μετ' αὐχένα εἰς μέρες δυνατών αιμάτων δείππαν ή το φαινομένων δείππαντος επι- πατέο-

aliquem, sive quidquam aliud complementi-
Hebr. 9.26 um, ad destructionem peccati apparuisse Iesum
nostrum, ut post factorum tanquam die-
rum anni consummationem, aliud rursus
succedat principium, & ostendat Deus in se-
culo supervenientibus abundantes dianas
bonitatis sua, quibus eas ostendendas esse
novit. Atque haec propter commemoratum
in parabola diei dictasint, quae etiam con-
firmare potes ex epistola Iohannis dicen-
tis: *Filioli, novissima hora est: & fecit audiens,*

*quia Antichristus venit; nunc Antichristus mul-
ti facti sunt, unde scimus quia novissima hora
est.* Hora enim novissima undecimam pro-
posita parabola horam excipit, quoniam
parabola homopaterfamilias *Circa undeci-
mam exiit, & invenit alios stantes, & dicit il-
lis: Quid hic statis tota die otiosi?* Deinceps
vero cur quinque operariorum ceteris col-
lenda vinea negotium paterfamilias for-
tuito & temere non attribuerit, indagandum
est; at priori quidem, quum exiit pri-
mo mane conducere operarios in vineam; se-
cundo vero, quando egressus circa horam
tertiam vidit alios stantes in foro otiosos; ter-
tio item, ac quarto, quando iterum exiit
circa sextam & nonam horam, & fecit simi-
liter; quinto autem qui circa undecimam
inventus est, quando exiit, & invenit alios
stantes, & dicit illis: *Quid hic statis tota die
otiosi?* Ac vide, an primum esse ordinem di-
cere queas, qui ab Adamo simul cum mun-
di fabricatione initium habuit: exiit enim
primo mane paterfamilias, & ut ita dicam,
Adamum & Eavam conductus, ut pietatis vi-
neam excolerent; secundum autem cum eo se fere-
re censetur; tertium quia Abrahamum per-
tinet, cum quo comprehensa quoque esse
qua ad Patres ad Mosem usque spectant,
intelligendum est; quartum item ad Moy-
sem, & quecumque in Aegypto peracta
sunt, & leges in deferto conditas esse refe-
rendum; postremum vero undecimam circiter
horae ordinem Christi Iesu adventum
significare. Ceterum unus homo pater-
familias, sicut proposita habet parabola,
quinquies egressus est, & ad horum loco-

2. Tim. 1.15 corum res accessit, ut *operarios inconfi-
biles, recte tractantes verbum veritatis in
vineam mitteret, qui in opere ipsius faciun-
do laborarent.* Unus enim Christus qui
ad homines plerumque se accommodavit,
ea semper quae operariorum vocacionem
attinet, administravit. Videat autem,
cui poterit, annon cum mundo sub sensu
cadente, & iis qui opus facturi a
lensibus auspicantur, convenientiam
habent & similitudinem quinque illa
operis faciendi suscepta negotia: fese

κόσμος, καὶ δύο τῷ δύο αἰδίστεις δέργοι τῷ
αἴ πέντε τῷ ἔργῳ τῷ σελήνῃ, οἱ διωρύματα Πά-
τεροι αἰδίστεις τῷ λόγῳ τῆς αἰλούρας Καπο-
σέληνη Πάτεροι αἰδίστεις, τοις * ἔργοισιν
από ταῖς ἔργοις. Εἰς γάρ χειρός αἰθέρου πορ-
καταβαῖς πλεονάκις, ταῖς κλίσεσι τῷ Πάτερ-
ῷ αἰδίστεις * φονόμησεν. Εἰς τῷ διπτέρει
δέξαρχόντων ταῖς ἔργοις πομπέον πέρι

τὴν ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

της, οσσον ἐπὶ τῷ τοις αἰδίστεις τῷ σελήνῃ, πε-
τάκις Καποσέληνης, καὶ Πάτεροι τοῖς εἰλικρι-
ναίς γυμναῖς, οἱ ἔργοις αἰδίστεις, οἱ σελήνης
πατέρων νομαδέσσιαν. Τελεστάνει τὰ τάμα,

τῷ κατά τὴν παρεστοῦντος Χειρός ισοδέσ-
την ἐνδεκάτην. Πλὴν διώρυμα οἱ δικοδεστή-

COMMENTARIA IN MATTHÆUM.

403

Ecc 2

Opus
theo

horæ operarios similiter se gessit, his etiam A
dixisse liquet: *Quod justum fuerit, dabo vobis.* Certe qui robur & industria ad opus
faciendum, breviori licet tempore, con-
tendere volunt, tantum in vinea ope-
ris fecisse posunt, quantum qui primo
mane fuerant convocati, sed labori, ac o-
peræ pepercerant, quod iis nimis contingit qui summo mane accisi sunt. Verum
quaret aliquis, quomodo non otiosi so-
lummodo, sed & qui toto die steterint, hoc
est toto ante undecimam horam tempore,
egressus circa undecimam horam pater-
familias dixerit: *Quid hic statis tota die otiosi?*
Ego vero reconditam de anima & arcana sententiam in hac totius diei ad horam us-
que undecimam cessatione illorum ac otio
delitescere opinor; promto enim erant ad
laborem animo, ac expedito, ad vineam
autem excolendam non conducebantur
qui confidenter fese excusabantur
dientes: *Nemo nos conduxit.* Nos igitur tum variis
Scripturis, tum & propofita hac parabola
inducti talia quædam proferre aui sumus,
ut quonam pæsto toto die otiosi steterint
qui circa undecimam advocati sunt, quod à
nemine conducebantur, declararemus.
Quibus autem minime arrident hæfenten-
tiae, totius hujus dici significationem nos
doceant, nec non & eorum qui cum animo
ad laborem parati toto die otiosi steterint,
ad vineam acciti non sunt, & id respondere
aui fuerunt: *Nemo nos conduxit*: nam si u-
na cum corpore anima fata est, quomodo
toto die steterunt otiosi? vel certe dicant
nobis, quid sit totus ille dies, variæque pro
variis horis operiorum vocations: an
autem beati fuerint quos laudatus in para-
bola paterfamilias conduxit; & utrum alii
essent conducti operarii, vel ab eodem patri-
busfamilias, vel ab eodem; & an essent bea-
ti, vel non æque beati, pro rei dignitate
haudquam mente consequi, vel sicut
assequimur, ita scriptis tradere valeamus.
Ego quidem & loca quæ sunt extra vineam
pervestigo, in quibus operarii ab eo qui ad
conducendos illos exiit, reperiuntur; &
utrum animorum corporibus nondum
immissorum idem ille sit locus qui &
extra vineam mecum perpendo, & an
vinea non res solum hujus vitæ, sed & quæ
extra corpus sunt, significet, ubi opus
suum facere operarios existim; nec enim
operiorum ad prædium patrisfamilias
excolendum assumentorum animæ otiosæ
sunt, postquam è corpore migrarunt. Cer-
te opus faciebat, postquam corpore expedi-
tus est, Samuel vaticinans; nec non &
Jeremias pro populo orans. Magno ergo
studio vires in excolenda vinea, sive in
hoc corpore constituti, sive extra illud pe-

retrinantes contendamus, mercede olim aqua donandi; nemo sane in vinea excolenda operam minime positurus, ex parabolæ sententia, in eam mittitur; nemini enim imperfum opus criminis dedit patrifamilias, licet ipsius fortasse majoris, minorisve mercedis spem reprehenderit. Ac ille fortasse extra vineam locus, forum est in quo verbabantur qui otiosi stabant. Et sane qui dixerunt: *Nemo nos conduxit, optima usi sunt excusatione, ut digni essent quibus totius diei merces penderetur;* B quamobrem eos conduxit, & ut ita dicam, mercedem illis refudit, pro eo quod toto die patienter steterint, & ad vesperam usque conductorem expectaverint. Deinde vero cum appetuisset vespa, hoc est seculi, & commemorati in parabola diei consummatio, procuratori suo ait Dominus, five alicui ex Angelis mercedem dispensationi praefecto, five unicuiquam de multis dispensationis curam gerentibus procuratoribus, quemadmodum sub tutoribus & actoribus esse dicitur haeres, quamdui parvulus est. Ex patrifamilias Gal. 4, 2. C igitur mandato operarios accerfit procurator, ut postremo loco primis merces erogetur: primi quippe operarii *teſtimo- nio fidei probati non accepérunt repremisiō- nem, Deo pro nobis;* qui hora undecima vocati sumus, melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur. Et quod toto die steterimus, & conductorem ad nos venire optaverimus, & otiosi fuerimus, & data excusatione digni habitifimus quibus opus faciendum traderetur, propterea misericordiam commovimus, qua commota mercedem priore loco nos Christi discipulos adepturos speramus; tum deinde progressione facta mercedem iis largietur qui opus ante nos fecerint, atque eis postmodum quillos praefecerint, & sic donec ad primos pervenerit. Si quis autem locum in quo commorabatur Samuel perspectum habuerit, & ea deinde quæ ad accerfitos undecima hora operarios pertinent, his consequenter perpendenter; tum demum videbit ille quo pacto pondus diei & æstimam toleraverunt primi: at qui circa undecimam accerfiti sunt, non sicut illi quidem pondus dici & æstimam sustinuerunt; at pondus illud, se nempe otiosos stetissemus sustinuerunt. Antequam ergo ad nos advenisset Dominus qui nobis dixit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati* Matt. 11, 28. *estis, & ego reficiam vos,* (onus enim erat otiali, nec dignos uspiam centeri à quibus in vinea excolenda opera conferatur. Et æstimam quidem dici, unusquisque pro vocationis sua ratione, tolerarunt qui ante undecimam accisi sunt) cum patrifamilias dignitatem ignorarent

Ecc 3 primi

primi, nec adversus eum minime murmurandum esse scirent, amplius aliquid salutis atque posteriores adepti fuerint, se consecutatos existimaverunt, & adversus patrem familias missitarunt, nobis postremis invidentes, qui per unius solum horas spatium, ad consummationem usque opus fecerimus, & aequaliter tamen iis effecti simus qui ad divinam vineam ab initio advocati sunt: at paterfamilias uni illorum, ipsi fortasse Adamo dixit: *Amice, non facio tibi injuriam, nonne ex denario convenisti mecum?* Tolle quod tuum est & vade, tuum quippe est salus, que denarius est, *Volo enim*, inquit, *& huic dare sicut & tibi*; nec dixit his, sed unum aliquem eximiuit & praeexcellenter designavit, quem indicare temerarium est; at non procul a vero Paulum hunc esse Apostolum conjici potest, qui una hora operi incubuit pro omnibus fortasse qui ipsi anteiveruerat. Quod si & de vinea aliquid dicendum est, petitio ab eo argumendo quia aliquam proponens parabolam quid sit vinea, patefecit, vineam esse regnum Dei pronuntiabimus; sic enim ipse hoc loco ait: *Ausseretur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* Quicunque ergo in excolenda vinea opus facientes, opera regni Dei salutem digna peragunt, denarium recipient. Postquam ea super proposita parabola differimus, haec etiam super ea nobis in mentem veniunt, quia his utilia esse possunt quos profundior, & reconditior offendit interpretatio. Aliquis ergo totam hominum vitam, diem in parabola expressum esse; ac ideo qui a teneris unguiculis & inuite atate ad opera regni Dei facienda vocati sunt, eos esse quos summo mane conduci paterfamilias, declarari dicet; qui autem, postquam adoleverunt, Deum colere occipiunt, eos esse qui post tertiam horam accesserunt; at qui postquam viri facti sunt, eos esse qui circa horam sextam ad vineam missi sunt; qui vero atate proiecti ad Dei cultum convertuntur, & ad Verbum Dei assumuntur, postquam juventutis aetus deferuit, & rerum ante senilem aetatem gestarum onus remotum est, horam nonam significare; at senes morti jam propinquos iis exprimi qui circa undecimam horam ad vinea opera accessiti sunt. Quoniam ergo voluntatis ac studii, non temporis habetur ratio, per quod in fide aliquis perseveravit; propterea quicunque pro virili labo rarent, ex quo acciti sunt, aequaliter salutis mercedem obtinunt; unde qui a pueritia fideles fuerunt, in laboribus fidei exercerentur, & juventuti vim fecerunt, aequaliter fidei adeptos salutem afferunt, atque iuvi ad senectutem usque ad Dei cultu feriali permanerunt, &

Matth. 21. 43.

Ausseretur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. Quicunque ergo in excolenda vinea opus facientes, opera regni Dei salutem digna peragunt, denarium recipient. Postquam ea super proposita parabola differimus, haec etiam super ea nobis in mentem veniunt, quia his utilia esse possunt quos profundior, & reconditior offendit interpretatio. Aliquis ergo totam hominum vitam, diem in parabola expressum esse; ac ideo qui a teneris unguiculis & inuite atate ad opera regni Dei facienda vocati sunt, eos esse quos summo mane conduci paterfamilias, declarari dicet; qui autem, postquam adoleverunt, Deum colere occipiunt, eos esse qui post tertiam horam accesserunt; at qui postquam viri facti sunt, eos esse qui circa horam sextam ad vineam missi sunt; qui vero atate proiecti ad Dei cultum convertuntur, & ad Verbum Dei assumuntur, postquam juventutis aetus deferuit, & rerum ante senilem aetatem gestarum onus remotum est, horam nonam significare; at senes morti jam propinquos iis exprimi qui circa undecimam horam ad vinea opera accessiti sunt. Quoniam ergo voluntatis ac studii, non temporis habetur ratio, per quod in fide aliquis perseveravit; propterea quicunque pro virili labo rarent, ex quo acciti sunt, aequaliter salutis mercedem obtinunt; unde qui a pueritia fideles fuerunt, in laboribus fidei exercerentur, & juventuti vim fecerunt, aequaliter fidei adeptos salutem afferunt, atque iuvi ad senectutem usque ad Dei cultu feriali permanerunt, &

Matth. 21. 43.

Ausseretur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. Quicunque ergo in excolenda vinea opus facientes, opera regni Dei salutem digna peragunt, denarium recipient. Postquam ea super proposita parabola differimus, haec etiam super ea nobis in mentem veniunt, quia his utilia esse possunt quos profundior, & reconditior offendit interpretatio. Aliquis ergo totam hominum vitam, diem in parabola expressum esse; ac ideo qui a teneris unguiculis & inuite atate ad opera regni Dei facienda vocati sunt, eos esse quos summo mane conduci paterfamilias, declarari dicet; qui autem, postquam adoleverunt, Deum colere occipiunt, eos esse qui post tertiam horam accesserunt; at qui postquam viri facti sunt, eos esse qui circa horam sextam ad vineam missi sunt; qui vero atate proiecti ad Dei cultum convertuntur, & ad Verbum Dei assumuntur, postquam juventutis aetus deferuit, & rerum ante senilem aetatem gestarum onus remotum est, horam nonam significare; at senes morti jam propinquos iis exprimi qui circa undecimam horam ad vinea opera accessiti sunt. Quoniam ergo voluntatis ac studii, non temporis habetur ratio, per quod in fide aliquis perseveravit; propterea quicunque pro virili labo rarent, ex quo acciti sunt, aequaliter salutis mercedem obtinunt; unde qui a pueritia fideles fuerunt, in laboribus fidei exercerentur, & juventuti vim fecerunt, aequaliter fidei adeptos salutem afferunt, atque iuvi ad senectutem usque ad Dei cultu feriali permanerunt, &

QRI